ዝኽሪ ማብል ፍርቒ ዘመን፡ ሐራምጬ ሆቴል-ዘመቐለ

ቀዳማይ ክፋል

==============//////////=================////////////========

<u>ዕለት፡ 26 ሓምለ 2011ዓ.ም</u>

ኣብ መዋእል ማብል 20 ክፍለ-ዘመን፡ ኣብ ምድረ-ሓበሻ ማለት ኣብ ኤርትራን ኣብ ኢትዮጵያን ብዓይነቱ ፍልይ ዚበለ ሕንጻታት፣ ማድታት፣ ድልድላትን ኣደባባያትን ተሃኒጾምእዮም። እዚ ድማ ብቀንዱ ምስ ምትእትታውመግዛእቲ ጥልያን ዝግለጽ ወይ ዚተሓሓዝ ሰረተ ምዕባለ ሕንጻ ምዃኑ ዘየካትዕ ጉዳይ እዩ። ዋላኳስሕት ቢሉ ገለ ገለ ሕንጻታት ተሃኒፆ ምምባሮምዝፍለጥ ተኹሉ እቲ ናይ ጥልያን ግን ብዓይነቱን ብብዝሒኑ ፍሉይ እዩ። "ንክገዝኡና ዓሊሞምእዮምሰሪሖም'፥ ዝብሉ ተለዉእኳ፤ "እዘምሕጂ ዝገዝኡ ዘለዉከ፧ "፡ ካብቲ ጥልያን ዝሰርሖ እንታይ ፍሉይ ወይ ንሕዝቢ ዝረብሕ ስራሕ ኮን ሰሪሖምእዮም፧ ሜሲ ዘለኩምወይ ዘለክን ሃየ በሉ!!

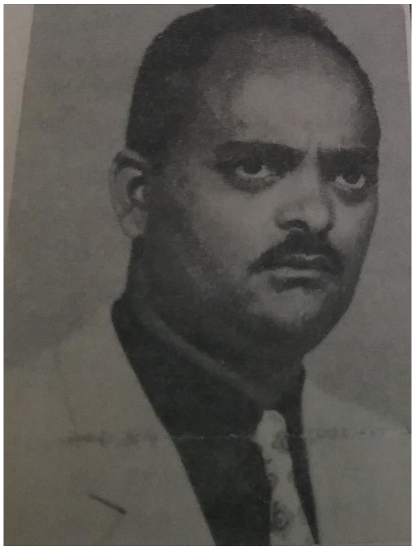

ብዝኹኻ ኣብ ካልእ ግዜ ክንዛራረበሉን ክንማየየ ጠሉ ሙታን ንሕዢ ብድሕሪ ጥልያን ዝሜጐዛእቲ ኩኻ እዘምሕጂ ዝገዝኡ ዘለዉ ከይተረፈ፡ ብማጠኑ ዓዮምእዮምዋላ እቲ ዝግብኦ ምዓዮምእዮምወይ ይዓዩ ኣለዉእዮምዚብል ጥዕና ዘለዎ መንት ክህሉ ዘይትጽበዮ ተኩንኻ፡ ግን ከምቲ "ኣሜል ምስ መግነዝ":-ዚብልዎ ሰብ ኣሜል ነን ዚድግፎ ስርዓተ-መንግሥቲ፡ ተኣምር ሰሪሖምወይ ሰሪሑኢዩ ዝብል ሕልኹስ-ምልኩስ ዝሕላገቱ ምኽንያታት ዚድርድሩ ከምዘለዉዘይሰሓት ተኸቶ ማለት እዩ።

ናብዋና ጉዳይና ምስ ንምለስ ድማኣብዚ ዝሓለፈ 75 ዓመታት ብፍላይ ድማድሕሪ ስዕረት መንግሥቲ ጥልያን: ኣብዘሎግዜያት ድማብማጠኑ ክበሃል ዚኽእል ብመንግሥታዊ ኣካልን ብሰብግሊ ሃብታማት ዝኹሉ ተበጋስነት ብዘንቀዶ ዚተሰርሑሕንጻታት፣ ድልድላት፣ ኣደባባያትን መንገድታትን ኣለዉእዮም። እዚ ንማህደር ታሪኽን ንሰብዕድመጸጋን ምጭኻስ ዝከኣል ጉዳይ እዩ። ሓንቲ ኣብነት ናይ'ዚ ድማኣብ ከተማመቐለ ተዶኺና እትርከብ፡ **ሃራምጬ ሆቴል** ሓንቲ ፍንጫሕ ማሳንገል እያ።

ሓራምጬ ዚብል ቃል፡ ኣብዚ ዚሓለፈ ፍርቒ ዘመን ዳርጋ ፍሉጥ ቃል ወይ ስምእዩ። ብፍላይ ድማኣብ ኣብ ትግራይ፣ ኣብ ኤርትራን ከተማኣዲስ ኣበባን ካልኦት ቦታታትን ኣዚዩ ግኑን ቃል ወይ ስም እዩ። ኣብ ኤርትራ፡ ሃራምጬ ፋብሪካ ጎልፎ ወይ ጽማሐራምጬ ሹራብ ፋብሪካ ሓደን ተጠቃስን ሓወልታዊ ምኽንያት እዩ። ኣብ ከተማኣዲስ ኣበባ ተኹኻ ሐራምጬ ሆቴል ኣብ ግዚኡ ግኑን ሆቴል ዚነበረ እዩ። ብተወሳኺ ድማኣብ ማዕከናት ዜና '**ሐራምጬ**' ዚብል ቃልን ሓሳብን እናሻዕ ዚግለጽ ኣምር ምስ ምንባሩ ምስ ባሕረ-ሓሳብ ሕብረት ኣፍሪቃን ሕብረት ኤርትራን ኢትዮጵያን ዚብል ፖለቲካዊ ምንቅስቓሳት ዝርዕምስነ -ሓሳብን ትርጉምን ዝሓዘ ወይ ዝዓትዓተ ብምዃኑ፣ ኣዚዩ ተሜራጽን ተብሃግን ቃል ወይ ሓሳብ ምንባሩ ፍሉጥእዩ ወተዘኽሮ ትማሊ እውን እዩ ።

እዛ ሃራምቤ ወይ ድማ ሓራምቤ ትብል ቃል፡ ሓቢርካ ሞዕያይ ወይ ድማ ከምቲ ህቡብ ጠቢብ የማነ ባርያ፡ ኣብ ሓደ ደርፉ ዚበሎ፡ ናይ ሓባር ወፈራ ከም ማለት እዩ። እዛ **ሓራምቤ** ትብል ቃል እዚ ብሓጺሩ ከምቲ ዚተገልጸ ትርጉም ዚተሓንገጠት ብምዃና ድማን ሓበሻ ወሰኒትን ቖላሲትን ቃል ብምንባራ ኣዚያ ዚውትርቲ ቃል፡ ክትኽውካ ብ ዚቐሰብዋ ደፋእቲ ሓይልታት እቲ **ሓ**ቢርኻ ምስራሕ ወይ ድማ ምውፋር ዚህቦ ጥቅምን ረብሓን፡ ኣብ ፖለቲካዊ፣ ማሕበራዊ፣ ኣብ ቁጠባዊ ይኹን ኣብ ባህላዊ ንጥፈታትን ክብርታትን፡ ዕዙዝ ግደ ዘለዎ ብምዃኑ፡ እምብዛ ዚውትርቲ ወይ ህብብቲ ክትኸውን ግደ ከም ዚገበረት ብቡዙሓት ይእመን እዩ።

እዛ **ሓራምቤ** ትብል ቃል ድማ'ያ ዚ ናይ ሎሚዛ ዕባ ገይርናዮ ዘለና ጉዳይ ሓንቲ ኣብነት እያ። እው፡ ሓራምቤ ምስ ታሪኽ ወናኒ '**<u>ሓራምቤ ሆቴል</u>**' ን ንባዕላ ሕንጻ ኣማስራርታ ሰረተ-ህንጻት እታ ሆቴልን ድማ ምስ ሓቢርኻ ምስራሕን ምጽዓርን ዚርዓመረዚን ዕዮ-ጻዕራምነ ጋዳይ ዚነበሩ፡ ዘረጋገጸ ታሪካዊ ፍጻሜ እዩ።

ኣብ ሓራምቤ ሆቴል፡ 'ዘይሓደረ ገያሻይ ሰብ ኣሎዶ፧ ': ብፍላይ ድማ ኣብ ግዜ ንጉሠ ኃይለ ሥላሴን ኣብ ዘመን ደርግን እንተ ኢልና፡ ኣዲኡ ትቑጸሮ እዩ ዚበሃል!! "ኣብ ሃራምቤ ሆቴል ኣትዩ ዘይተዘናግዐ፣ ዘይሰተየን ዘይተልሃየን ከ ኣሎዶ፧ ፧ " ተተባሂሉ እውን ሜሉሱ ተማሳሲሒቶን ማስልን እዩ ዝኸውን ዝብል እምነቶ ብዙሓት እዩ።

ኣነ ንባዕለይ፡ ኣብ ከተማመቐለ ካብ ዚዘናግዐለን ይኹን ኣጋይሽ ወይ ድማ ብጾትን ካብ ዝረኽበለን ኲላ ዝቆጽረለን ማዘናግዒ ማእከላት ሓንትን ሓንትን ሓራምቤ ሆቴል እያ። መንፈሳዊ ዕግበትን ተሃድሶን ዚህብ ኣሰራርሓ እቲ ሕንጻን ማራኽሒታትን ካብ ዝማርኩኒ ሓደ ወኸፍ እየ። ብዛዕባ ሰራሕቱን ሃነጽቱን ካላእ ግዜ ይምለሶ ይኸውን እየ። ንሎሚግን ኣብ ዘንቀደኒ ጉዳይ ክሕጸር ክግደድ እየ። እንተኲላ ኣነ ምስ ታሪኻዊት ሓራምቤ ሆቴል ናይነ ዊሕዓሙታት ተዘኽሮታትን ተመኽሮታት ሕይወትን ኣለኒ እዩ። እቲ ናተይ ንካልእ ግዜ ከወንዝፎ እየ። እቲ ምንታይ ተዝሚ'ዮ ሓደ ምዕራፍ ክኾነኒ እዩ።

ኣብ ሓራምቤ ሆቴል፡ ካብ ንጉሠ ሚዚቃ ዝኲላ ጥላሁን ገሠ፣ ተኣምራት ሞላ፣ ማሕቀን ማለሰ፣ ኣቦ ዜማሃገር ዝኩሉ ኣተወብርሃን ሰጊድ፣ ንጉሠማሳንቆ ገብረጻድቕ ወልደዮሓንስ፣ ኣቦ ክራር ኪሮስ ኣለማየሁ፣ ኣቦ ጊታር ጸጋይ በራኺ፣ ካናሪ ድምጻዊ ማሕጌታ በየነን ወዘተን ቁጽሮም ኣዚዮም ብዙሓት እዮምግን ከም ማሽላ ጉምድጉድምከየበልኳ፡ እቲ ጉዕዞ ኣይብጻሕን እዩ ካብ ዚብል ምኽረ-ሓሳብኅ ማሚዩዮ ኣለኹ እየ ክብል እፈቱ።

እዚ ክብል ከለኹግን ብዙሓት ተማሃሮ ዩኒቨርስትን ኮለጃትን ኲላ ካልኦትን ዓውደ ትምህርታትን ብጉዳይ ስራሕን ማሕበረ ቁጠባዊ ሕይወት ብዘንቀዶ፡ ካብን ናብን ይጓዓዙ ከም ዚነበሩ ርእሰ ርጉፅ እዩ። በዚ ድማ በቲ ናይ ቀደም ኣጸዋውዓ ማስረት፡ ካብ ጠቅላይ ግዝኣት ኤርትራ ናብ ብዙሕ ክፋላት ኢትዮጵያ ይኹን ካብ ኩሉ ኩርንዓት ኢትዮጵያ ናብ ትግራይ ይኹን ኤርትራ ዚሓላለፍ ሰብ፡ ክንዮ እቶም ሒደት ብመጓዓዝያ ኣየርን ባሕርን ዚጥቀሙዚነበሩ ሰባት፡ ብጉዕዞ ሚኪና እዩ እቲ ተማራጺ

ጉዕዞ ዚነበረ፡ ብፍላይ ድማእዚ ካብ ምእታውወተሃደራዊ መንግስቲ ኢንግሊዝ ተጠቃሲ ተርእዮ ከም ዚነበረ ታሪኽ ትማሊ እዩ። በዚን ወድዝን ድማመቐለ ሓንቲ ሜዕረፊት ወይ መተሓላለፊት ከተማ ክትኸውን ኣጋጣሚታሪኽ ኮነ ላ። እቲ ታሪኽ ድማን ሓራምቤ ሆቴል እውን ዝኻፈል፡ ብጽሒት ግንዖ ታሪኽ ኮይኑ እዩ።

እዘምኩሎምገ ያሾ፡ ኣብ ከተማመቐለ እግሮምክዕርፉ ከለዉ፥ ካብተን ሜኣንገድቱ ኣጋይሽ ዚነበረት ሓዳሽ ሞርዓት ሓራምቤ ሆቴል ሓንቲ ካብተን ዚነበራ እያ። ኣብቲ ግዜ እቲ ማ ን ሆቴል ሓንቲ ካብ ተወዳዳሪት ሆቴል እያ ነ ይራ። በቲ እውን እቲ ማ ን ሆቴል ከምትርጉምስማሃነ ን-ማ ን ተብል እያ ነ ይራ። እንተላይ ሓራምቤ ሆቴል ድማሜዛ ሽትኣ ዘወናውን ሃነ ይነ ይዘብል ምንባሩ፡ ዓበይቲ ክዛረቡ ንነ ዊሕ ዓሙታት ሰሚዕናዮ ኢና። ብዓይንና እውን ተረፍ እቲ ትማሊ ዝኹሳ ጽባቐ ኣስተውዒልናዮ ኢና።

ኣብቲ ግዜ እቲ፡ መናሃርያ ከተማመቐለ፡ ኣብ'ዚ ሎሚኣክሱማዊት ሆቴልን ማ ን ሆቴል ዚነበሮን ዚዓረፈ ቦታ ብምንባሩ፡ ሓራምቤ ሆቴል እውን እንዳ እተን ህብብቲ ኣደ ዚነበራ ወይዘሮ ወይዘራዝር ዘበላ ዋጋየ ዓድዋ ሓሊፍካ፡ ዚርከብ ብምንባሩ፡ ዕዳጋ ዕሞሮን ሰብ ዚጠፍኣካ፡ ኣብቲ ከባቢ ዝርከብ ብምንባሩ: ዉዕዉዕ ቦታ ምንባሩ ንሰምዕ ነ ይርና ኢና። እዚ ሳምዕ እዚ ብዓይንና ምስ ረኣናዮን ከባቢ ቤት ሚዚቃ እቲ ህቡብን ፍትውን ኪሮስ ኣለሜ ኮይኑ ምስ ረኸብናዮ ድማ"**ጎደና ዘይሞት ይራኸብ!**" ዚብል ስምቅድሚ15 ዓሙት ከምዚሃብናዮ ተዘኺሮ ትማሊ ኢዩ። እዚ 'ጎደና ዘይሞት ይራኸብ' ዝብል ስምኣብዝሓ ደቂ ኣሥሜራ ንጥቀሙሉ ስምእምበር ሕጋዊ ወይ ዕላዊ ስምዘይምዃኑ ግን ክስሚሉ ይግባእ እዩ።

ሓራምቤ ሆቴል ካብ ዝስራሕ እንሆ 50 ዓሙት ኮይንዎ ኣሎ። ፍርቒ ዘመን ማለት እዩ። እዚ ድማቀሊል ግዜ ኣይኮነ ን እዩ። ሓራምቤ ሆቴል: ኣብ ሓሽኽት ሰባት ፍልይን ብዙሕን ተዘኽሮታትን ተዳንፎታትን ከምዝህሉ ግሙት ወይ ፍሉጥነ ገር እዩ። እቲ ምንታይ ሜእለያ ዘይብሉ ሰብ ዝሓልፈሉን ዝዕርፈሉን ቦታ ክንዲ ዝኹሳ ፡ ወድ ሰብ ድማኣብ ማእርሕ ምንቅስቓሰቱ ሕሜቕን ፅቡቕን ተመኲሮታት ሕይወት ዝቀስሙሉ ዓውዲ ወይ ባይታ እዩ።

ዋና ሓራምቤ ሆቴል ክቡር ኣቶ ሃብተ ወልደሚካኤል እዮም። ኣዚዮምጻዕራምን ሓኰተን ምንባሮምድማ ፈለጥቶምን ታሪኾምን ዝምስክሮ ትኹል ሓቂ እዩ። ኣብ ግዜ ጃንሆይ <u>"**ታታሪውነ ጋዴ**"</u> ማለት '**ጻዕራም ነ ጋዳይ**' ዚብል ስምተዳናጺፎምምንባሮምዝፍለጥነ ገር እዩ። እወ፡ ክቡር ኣቶ ሃብተ፡ ንብዙሓት ኣብነ ት ዝኹኑ ን ንታእላውዘይብሎምሰባት ሜልዕዓላት ዘሕደሩ ሃብሮምነ ጋዳይ ምንባሮምሕያው ስርሓውቶምምስኽር እዩ።

ብዘዕባ ኣቶ ሃብተ ወልደሚካኤል ንብዙሓት ሰባት ሓቲተ እየ። ከምዓሜል እቲ ገዛ ኮፍ ኢልና ከነ ውግዕ ከለና፡ ብዘዕባ ታሪኽ፣ ፖለቲካቁ፣ ጠባን ማሕበራውን ባህላውን ዛዕባታት ኣልዒልካ ምዛታይን ምክርኻርን ንቡር ባህሪ ወድ ሰብ ካብ ዝኸውን ግዜ ኣይቀለሎን እዩ። ኣብ ዕዲ እንግሊዝ ከማን ካብ ዘመ ሼክስፒር ኣትሒዙ ንቡርን ልሉይን ተግባር ደቂ ሰብ ምንባሩ፡ መንግስታት ይሕግዝዎን የደንፍዕዎን ምንባሩ ሜዛግብቲ ታሪኽ ዚምስክርዎ እዩ። ኣብ ግዜ ማኅፍንትን ሃጸያትን፡ "**ዓሳ እንታይ ይብል ኣሎ፧** " ይበሃል ከምዚነበረ፡ ኣብ ዓዲ ኢንግሊዝ ድማተኣኪቦም

ከውግዑ: ካብ ዚውዕሉ ሰባት፡ ኣማሓደርቶምካብ ሜኣ ዲ ወግዖ ምሓበሬታን ፍልጠትን ይረክቡን ይቖስሞ ምንባሮምይዝንተውእዩ።

ንሕና እውን ዛንታን ታሪኽን ግዲጸኒ ሒና፡ ካብዓበይቲ ወለዲ ብዘዕባ ትማሊ ምሕታትን ምውካስን ልምዲ ወይ ኣሜል ካብንገብሮ ልዕሊ ርብዒ ዘመን ኮይኑና ኣሎ። እቲ ዝሰማዕናዮን ዘዋህለልናዮን ድምና ብህዝቢ ምሕላፉ ግድን ዕማምሰማዕቱ እዩ ካብ ዚብል እንሆ ብንኡስ ዓቅምና ንጀማምሮ ኣለና።

እምበኣር፡ ኣብ ግዜ ጃንሆይ ዝጀሚሪ ሌላ ምስ ሜዕከናት ዜና፡ ኣብ ዝተፈላለየ እውን ኣብ ሜዕከን ብዙሓት ስምኣቶ ሃብተ ወልደሚካኤል ክውሳእ ተሰሚዑ እዩ። ኣብ ገሊኡ ድምክትረኽ ተነ ቢቡ እዩ። ናይዚ ሓንቲ ኣብነ ት ድማኣብ ጋዜጣእቲ ግዜ ዝገበርዎ ሓጺር ጻንሖት ሞወኸሲ ዘዕባና ይኾነ ና

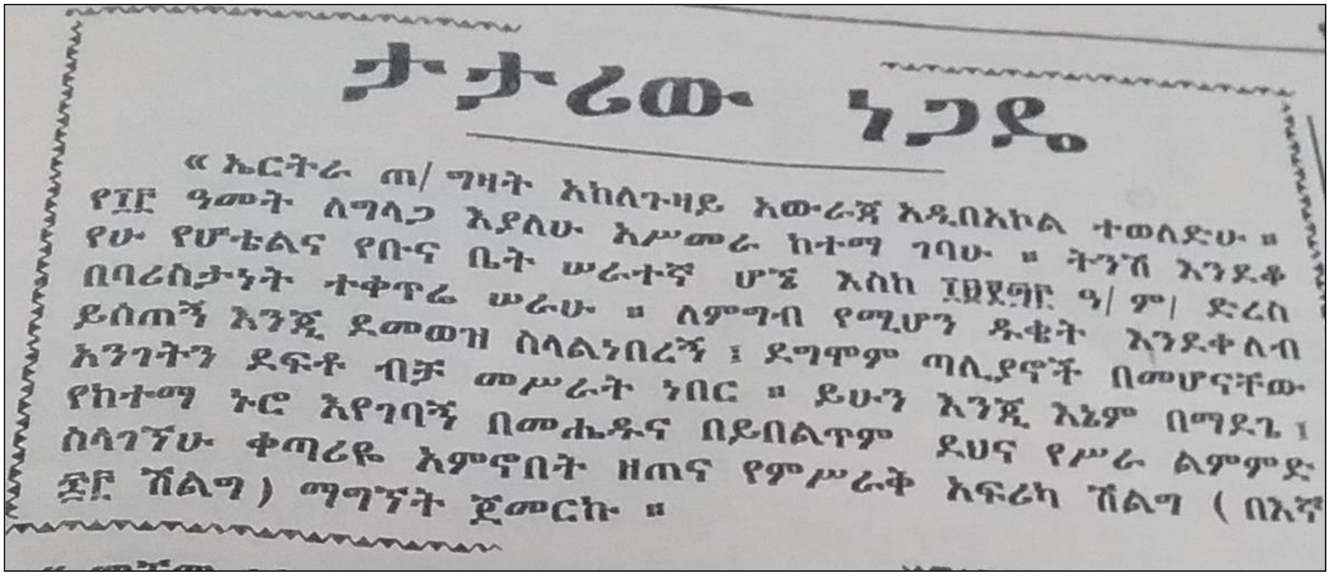
ታታሪው ነጋዴ

« ኤርትራ ጠ/ ግዛት አከለጉዛይ አውራጃ አዲበአኮል ተወለድሁ ። የ፲፫ ዓመት ለግላጋ እያለሁ አሥመራ ከተማ ገባሁ ። ትንሽ እንደቆየሁ የሆቴልና የቡና ቤት ሠራተኛ ሆኜ እስከ ፲፱፻፵፫ ዓ/ ም/ ድረስ በባሪስታኑት ተቀጥሬ ሠራሁ ። ለምግብ የሚሆን ዱቄት እንደቀለብ ይሰጠኝ እንጂ ደመወዝ ስላልነበረኝ ፤ ደግሞም ጣሊያኖች በመሆናቸው አንገትን ደፍቶ ብቻ መሥራት ነበር ። ይሁን እንጂ እኔም በማደጌ ፤ የከተማ ኑሮ እየገባኝ በመሔዱና በይበልጥም ደህና የሥራ ልምምድ ስላገኘሁ ቀጣሪዬ አምኖበት ዘጠና የምሥራቅ አፍሪካ ሽልግ (በእኛ ፷፫ ሽልግ) ማግኘት ጀመርኩ ።

እዩ።

"ኤርትራ ጠቅላይ ግዛት ኣከለጉዛይ አውራጃ፡ አዲ በአኮል ተወልድኩ። የ 13 ዓመት ለግላጋ እያለሁ አሥመራ ከተማገባሁ። ትንሽ እንደቆየሁ የሆቴልና የቡና ቤት ሠራተኛ ሆኜ እስክድ 1943 ዓ.ም. ድረስ በባሪስታነ ት ተቀጥሬ ሠራሁ። ለምግብየ ሚሆን ድቄት እንደቀለብ ይሰጠኝ እንጂ ደመወዝ ስላልነ በረኝ ደግሞምጣልያኖች በሚሆናቸውአንገ ትን ደፍቶ ብቻ ማሥራት ነ በረ። ይሁን እንጂ እኔ ም በማደጌ፤ የከተማኑሮ እየገባኝ በሜዱና በይበልጥምደህና የሥራ ልምድ ስካገ ኘሁ ቀጣሪዬ አምኖበት ዘጠና የምሥራቅ አፍሪካ ሽልግ (በኛ 63 ሽልግ) ማግኘት ጀሚርኩ። "